

Pressemelding

STATSMINISTERENS KONTOR

Statssekretær Øystein Singsaas
Informasjonssjef Øivind Østang
Postboks 8001 Dep., 0030 OSLO

Telefon ktr.: 22 34 40 06
Telefon ktr.: 22 34 40 37
Telefaks: 22 34 95 00

Telefon priv. : 22 28 68 80
Telefon priv. : 22 22 28 01

SPERREFRIST: Ingen

DATO: 12. april 1994

PRINSESSEN HAR IKKE FORKLARINGSPLIKT

Så lenge Hennes Kongelige Høyhet prinsesse Märtha Louise oppholder seg i Norge, vil en britisk domstol ikke kunne pålegge henne å møte og avgi forklaring direkte for domstolen. Prinsessen har heller ikke plikt til å avgi forklaring for en norsk domstol dersom en britisk domstol ber om bevisopptak i Norge.

Dette fremgår av en utredning som Justisdepartementets lovavdeling har laget for Statsministerens kontor. I utredningen vises det til Grunnlovens paragraf 37, der det heter at kongelige prinser og prinsesser ikke svarer for andre enn Kongen eller den han forordner som dommer over dem. Det vises også til tvistemålslovens paragraf 208, der det heter at et vitne blant annet kan nekte å svare på spørsmål som er av en slik art at svaret vil kunne utsette vitnet for tap av borgerlig aktelse.

Til red.: Kopi av Lovavdelingens utredning følger vedlagt. For ytterligere kommentar viser vi til ekspedisjonssjef Kirsti Coward, telefon 22 34 53 60.

DET KONGELIGE JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

KONTOR: AKERSGT. 42 - TLF. 22 34 90 90 TELEX 21 403 JDEP N

POSTADRESSE: POSTBOKS 8005 DEP. 0030 OSLO

LOVAVDELINGEN

Statsministerens kontor
Postboks 8001
0030 OSLO

Deres ref. Vår ref. (bes oppgitt ved svar) Dato
BTG 06.04.94 791/94 E KHR/KJR/SB/RM/kd 12.04.94

SPØRSMÅL OM FORKLARINGSPLIKT FOR PRINSESSE MÄRTHA LOUISE

1. Innledning

Vi viser til henvendelse fra Statsministerens kontor 6 april 1994 der det reises spørsmål om Prinsesse Märtha Louise vil ha plikt til å avgi forklaring i forbindelse med et søksmål for britiske domstoler.

Innledningsvis peker vi på at så lenge prinsessen oppholder seg i Norge, vil en britisk domstol ikke kunne pålegge henne å møte og avgi forklaring direkte for den britiske domstolen. I det følgende vurderer vi derfor spørsmålet om prinsessen vil ha plikt til å avgi forklaring for en norsk domstol dersom en britisk domstol ber om bevisopptak her i landet.

I domstoloven § 46 er det gitt nærmere regler om hvordan en eventuell rettsanmodning fra Storbritannia om bevisopptak her i landet skal behandles av norske domstoler. I tillegg gjelder bestemmelsene i de to konvensjonene som regulerer bl a rettsanmodninger om bevisopptak mellom Norge og Storbritannia: den alminnelige bevisopptakskonvensjonen 18 mars 1970 og rettergangsoverenskomsten med Storbritannia 30 januar 1931.

Statsråden	Plan- og adm.avd.	Kriminalomsorgsavgd.	Lovavdelingen	Polaravdelingen	Politiavdelingen	Sivilavdelingen	Utlendingsavdelingen
Telefon 22 34 51 01	Telefon 22 34 51 19	Telefon 22 34 55 11	Telefon 22 34 53 98	Telefon 22 34 56 01	Telefon 22 34 52 19	Telefon 22 34 54 01	Telefon 22 34 52 81
Telefaks 22 34 95 33	Telefaks 22 34 95 34	Telefaks 22 34 95 31	Telefaks 22 34 27 25	Telefaks 22 34 95 39	Telefaks 22 34 95 30	Telefaks 22 34 27 24	Telefaks 22 34 52 89

Etter disse konvensjonene kan en anmodning om bevisopptak avslås dersom "utførelsen av vedkommende rettsanmodning ikke inngår under den dømmende makts beføielser i det land hvor bevisoptagelsen skal foretas", som det heter i rettergangsoverenskomsten med Storbritannia 1931 artikkel 7 bokstav f nr 2, jf også den alminnelige bevisopptakskonvensjonen 1970 artikkel 12 bokstav a. Et eventuelt bevisopptak skal dessuten skje etter norsk rett, jf domstoloven § 46 tredje ledd, rettergangsoverenskomsten med Storbritannia 1931 artikkel 7 bokstav d og den alminnelige bevisopptakskonvensjonen 1970 artikkel 9, jf artikkel 11. Spørsmålet om en begjæring fra Storbritannia om bevisopptak her i landet skal tas til følge, og spørsmålet om prinsessen eventuelt vil ha plikt til å avgi forklaring under et slikt bevisopptak, må derfor avgjøres etter norsk rett.

2. Grunnloven § 37

Et mulig grunnlag for å avskjære en eventuell rettsanmodning fra britisk side vil være Grunnloven § 37. Bestemmelsen lyder slik:

"De kongelige Prinser og Prinsesser skulle, for deres Personer, ikke svare for Andre end Kongen, eller hvem han, til Dommer over dem, forordner."

Grunnloven § 37 slår fast at prinser og prinsesser ikke skal kunne stilles til ansvar for vanlige domstoler uten at Kongen bestemmer det. En enstemmig teori har lagt til grunn at fritaket gjelder i straffesaker og i person- og familierettslige søksmål, jf Castberg: Norges statsforfatning bind I (3 utg 1964) s 196, Hagerup: Den norske civilproces, første del (3 utg 1918) s 267 og Aschehoug: Norges nuværende Statsforfatning, bind I (2 utg 1891) s 200. I Friederich Stangs "Systematisk Fremstilling af Kongeriget Norges constitutionelle eller grundlovbestemte Ret" (1833) pekes det bl a på at bestemmelsen har som formål å "opretholde den Kgl. Families Værdighed", jf side 129.

Grunnloven § 37 er til hinder for at en prins eller prinsesse gjøres til alminnelig part i en skilsmisessak uten Kongens samtykke. På den annen side kan bestemmelsen i utgangspunktet neppe tolkes så vidt at den fritar prinsene og prinsessene fra å avgi vanlige vitneforklaringer i

en sivil sak eller straffesak. Den tradisjonelle oppfatningen har her vært at det bare er Kongen – ikke noen av de øvrige medlemmene av kongefamilien – som i sin alminnelighet er fritatt fra slik vitneplikt, jf bl a Schei: Tvistemålsloven bind II (1990) s 43, Hov: Rettergang i sivile saker (1991) s 383, Bratholm/Hov: Sivil rettergang (1973) s 253 og Skeie: Den norske civilprosess bind II (2 utg 1940) s 107.

I det foreliggende skilsmissemålet er Prinsesse Märtha Louise oppført som såkalt medsaksøkt; "co-respondent". Norsk rett har ikke noen tilsvarende prosessuell ordning som den engelske, der en saksøker som påberoper seg utroskap som skilsmissegrunn, kan saksøke ikke bare ektefellen, men også den personen som ektefellen påstås å ha vært utro med. Den spesielle engelske ordningen innebærer at en "co-respondent" prosessuelt sett behandles på en annen måte enn et alminnelig vitne; i realiteten vil vedkommendes prosessuelle stilling ligge nærmere den stillingen som de ordinære partene i saken har. I motsetning til det som gjelder for et vitne, vil en "co-respondent" f eks kunne pålegges ansvar for saksøkerens saksomkostninger.

I tillegg er det naturlig å legge vekt på at prinsessen dersom hun skulle avgi forklaring i en sak som dette, ville være nødt til å svare på spørsmål av en slik karakter at de ville kunne oppfattes som anklager mot hennes person. Hennes situasjon som vitne ville dermed skille seg fra situasjonen der et vitne meddeler retten hvilke observasjoner det har gjort om et bestemt forhold, uten at vitnet på annen måte trekkes direkte inn i saken.

Etter Lovavdelingens oppfatning er prinsessens stilling i den foreliggende sak av en slik karakter at Grunnloven § 37 kommer til anvendelse. En norsk domstol må dermed på dette grunnlag anses avskåret fra å ta til følge en eventuell britisk rettsanmodning om bevisopptak.

3. Fritaksreglene i tvistemålsloven

Etter tvistemålsloven § 208 første ledd kan et vitne bli nekte å svare på spørsmål som er av en slik art at svaret vil kunne utsette vitnet for tap av borgerlig aktelse. Bestemmelsen lyder (i noe forkortet gjengivelse):

"Et vitne kan nekte å svare på spørsmål når svaret vil kunne utsette vitnet ... for straff eller tap av borgerlig aktelse. ... Retten skal fritta vitnet ved fare for vesentlig velferdstap av annen art når det ut fra en vurdering også av sakens art, forklaringens betydning for sakens opplysning og forholdene ellers ville være urimelig å pålegge vitnet å forklare seg."

Uavhengig av grunnlovsspørsmålet drøftet i punkt 2 ovenfor, vil denne bestemmelsen etter vår oppfatning fritta prinsessen for å svare på spørsmål om riktigheten av de påstander om et forhold til en engelskmann som er fremsatt i Storbritania. Det hører imidlertid under domstolene å ta endelig stilling til spørsmålet.

Kirsti Coward
ekspedisjonssjef

Kristin Jahre Ramm
lovrådgiver